

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (šesti senat)

z dne 2. septembra 2021 *

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Nepošteni pogoji – Direktiva 93/13/EGS – Člen 1(2) – Člen 6(1) – Kredit v tuji valuti – Razlika med menjalnim tečajem, ki se uporabi pri izplačilu sredstev kredita, in menjalnim tečajem, ki se uporabi pri odplačilu kredita – Ureditev države članice, s katero je določena nadomestitev nepoštenega pogoja z določbo nacionalnega prava – Možnost, da nacionalno sodišče ugotovi neveljavnost pogodbe, ki vsebuje nepošten pogoj, v celoti – Morebitno upoštevanje varstva, ki ga ponuja ta ureditev, in volje potrošnika glede njene uporabe“

V zadevi C-932/19,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Győri Ítéltábla (višje sodišče v Győru, Madžarska) z odločbo z dne 10. decembra 2019, ki je na Sodišče prispela 20. decembra 2019, v postopku

JZ

proti

OTP Jelzálogbank Zrt.,

OTP Bank Nyrt.,

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.,

SODIŠČE (šesti senat),

v sestavi L. Bay Larsen, predsednik senata, C. Toader, sodnica, in N. Jääskinen (poročevalec), sodnik,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za JZ L. Marczingós, ügyvéd,

* Jezik postopka: madžarščina.

- za OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. in OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. A. Lendvai, ügyvéd,
- za madžarsko vlado M. Z. Fehér in K. Szíjjártó, agenta,
- za Evropsko komisijo L. Havas in N. Ruiz García, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, in popravek v UL 2019, L 214, str. 25).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med JZ na eni strani ter OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. in OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. (v nadaljevanju skupaj: OTP Jelzálogbank in drugi) na drugi v zvezi s predlogom za ugotovitev ničnosti kreditnih pogodb, ki temelji na tem, da so nekatere določbe v teh pogodbah nepošteno.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V trinajsti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:

„ker se predpostavlja, da zakoni ali predpisi držav članic, ki neposredno ali posredno določajo pogoje v potrošniških pogodbah, ne vsebujejo nepoštenih pogojev; ker se zato ne zdi potrebno, da bi za pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in načelih ali določbah mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, veljale določbe te direktive; ker izraz ‚obvezni zakoni ali predpisi‘ v členu 1(2) zajema tudi pravila, ki v skladu z zakonom veljajo med pogodbenima strankama, če ni bilo dogovorjeno drugače“.

- 4 Člen 1(2) te direktive določa:

„Določbe te direktive ne veljajo za pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in določbah ali načelih mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, zlasti na področju prometa.“

- 5 Člen 3 navedene direktive določa:

„1. Pogodbeni pogoji, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“

2. Pogodbeni pogoji štejejo za pogoje, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, če je bil sestavljen vnaprej in potrošnik zato ni mogel vplivati na vsebino določbe, zlasti v okviru vnaprej oblikovane tipske pogodbe.

[...]“

6 Člen 4(2) te direktive določa:

„Ocena nepoštenosti pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

7 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

Madžarsko pravo

8 Člen 1(1) Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (zakon št. XXXVIII iz leta 2014 o ureditvi konkretnih vprašanj v zvezi z odločbo Kúria (vrhovno sodišče, Madžarska) o poenotenju sodne prakse na področju kreditnih pogodb, ki jih finančne institucije sklenejo s potrošniki, v nadaljevanju: zakon DH 1) določa:

„Ta zakon se uporablja za kreditne pogodbe, sklenjene s potrošniki med 1. majem 2004 in začetkom veljavnosti tega zakona. V tem zakonu pojem potrošniška kreditna pogodba pomeni katero koli kreditno ali posojilno pogodbo ali pogodbo o lizingu v tuji valuti (vezano na tuje valute ali obračunano v tujih valutah in odplačljivo v madžarskih forintih) ali v madžarskih forintih, sklenjeno med finančno institucijo in potrošnikom, če vsebuje standardne pogodbene pogoje ali kakršen koli pogodbeni pogoji, ki ni bil dogovorjen posamično, v smislu člena 3(1) ali člena 4(1).“

9 Člen 3(1) in (2) tega zakona določa:

„1. V potrošniških kreditnih pogodbah so (razen pogodbenih pogojev, dogovorjenih posamično) nični pogoji, v skladu s katerimi lahko finančna institucija pri izplačilu sredstev za pridobitev predmeta kredita ali lizinga uporabi nakupni tečaj, pri odplačilu dolga pa prodajni tečaj oziroma drug menjalni tečaj kot tisti, ki je določen za izplačilo sredstev.

2. Namesto ničnega pogoja iz odstavka 1 se tako za izplačilo kot odplačilo kredita (vključno s plačilom obrokov ter vseh stroškov, taks in provizij v tujih valutah) brez poseganja v določbe iz odstavka 3 uporabi uradni menjalni tečaj [madžarske] narodne banke za zadevno tujo valuto.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

10 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je potrošnik s stalnim prebivališčem na Madžarskem. Tožene stranke v postopku v glavni stvari so tri finančne institucije, ki imajo sedež prav tako na madžarskem ozemlju.

- 11 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je 16. maja 2007 z banko OTP Bank sklenila pogodbo o osebnem kreditu. Z bankama OTP Jelzálogbank in OTP Bank je 4. junija 2007 sklenila pogodbo o stanovanjskem kreditu, zavarovanem s hipoteko. Z banko OTP Bank je 4. septembra 2008 sklenila kreditno pogodbo za refinanciranje dolga. Vsi krediti, odobreni na podlagi teh treh pogodb, so bili v tuji valuti.
- 12 Nato sta banki OTP Bank in OTP Jelzálogbank prvi dve pogodbi odpovedali in terjatve odstopili družbi OTP Faktoring Követeléskezelő. Tretja pogodba pa je prenehala, potem ko jo je tožeča stranka iz postopka v glavni stvari izpolnila.
- 13 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je v okviru tožbe, ki jo je vložila pri Veszprései Törvényszék (županijsko sodišče v Veszprému, Madžarska), ki je odločalo na prvi stopnji, uveljavljala ničnost treh zgoraj navedenih kreditnih pogodb, pri čemer se je sklicevala zlasti na nepoštenost pogojev iz teh pogodb, v katerih je bilo določeno, da je menjalni tečaj, ki se je uporabil pri izplačilu sredstev kredita, drugačen od tistega, ki se uporablja za njegovo odplačilo. Prvostopenjsko sodišče je s sodbo z dne 3. julija 2019 to tožbo zavrnilo kot neutemeljeno.
- 14 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je zoper to sodbo vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču, Győri Ítéltábla (višje sodišče v Győru), in med drugim trdila, da je treba posledice nepoštenosti takih pogojev v zvezi s tečajno razliko ugotoviti glede na sodbo z dne 3. oktobra 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819), in da informacije, ki so ji jih v zvezi z valutnim tveganjem predložili dajalci kreditov, ne zadostujejo.
- 15 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je madžarski zakonodajalec leta 2014 sprejel različne določbe, katerih namen je bil odpraviti pogoje, s katerimi je bil v potrošniških kreditnih pogodbah v tuji valuti menjalni tečaj določen na nepošten način. Tako je na podlagi člena 3(1) zakona DH 1 pogoj iz take pogodbe – razen če je bil dogovorjen posamično – s katerim je določeno, da se za izplačilo sredstev uporabi nakupni tečaj zadevne valute, medtem ko se za odplačilo uporabi prodajni tečaj te valute ali kateri koli drug menjalni tečaj, ki se razlikuje od tistega, ki se uporabi ob navedenem izplačilu, ničen. Poleg tega odstavek 2 istega člena določa, da se pogoj v zvezi s tečajno razliko, ki je torej ničen, v skladu s tem zakonom nadomesti z določbo o uporabi enega samega menjalnega tečaja, ki ga za zadevno valuto določi madžarska narodna banka.
- 16 V predložitveni odločbi je navedeno tudi, da po sodbah z dne 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), in z dne 3. oktobra 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819), vse več potrošnikov predlaga madžarskim sodiščem, naj ugotovijo ničnost njihove kreditne pogodbe v celoti, in ne, naj nepošteni pogoj nadomestijo ter v preostalem to pogodbo ohranijo, saj menijo, da ne bodo dovolj varovani, če se uporabijo določbe nacionalnega prava. Vendar naj bi večina sodišč, ki obravnavajo zadeve, menila, da če ni mogoče ugotoviti nepoštenosti pogojev v zvezi z valutnim tveganjem, ne morejo ugotoviti ničnosti kreditne pogodbe zgolj zato, ker so pogoji v zvezi s tečajno razliko, ki jih ta pogodba vsebuje, neveljavni, in tako ne morejo uporabiti pravnih posledic neveljavnosti zadnjenavedenih pogojev za celotno pogodbo, pri čemer tako ne upoštevajo določb člena 3(1) in (2) zakona DH 1.
- 17 Poleg tega naj bi Kúria (vrhovno sodišče) v sporočilu za javnost z dne 11. oktobra 2019 navedlo, da s sodbo z dne 3. oktobra 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819), madžarskim potrošnikom ni ponujeno nobeno novo pravno sredstvo, saj so bile ugotovitve iz te sodbe o ustreznem sredstvu proti nepoštenosti pogojev v zvezi s tečajno razliko in valutnim tveganjem povezane s tem, da

v poljskem pravu, upoštevno v zadevi, v kateri je bila izdana navedena sodba, niso bila določena dispozitivna pravila, kot so bila tista, ki jih je sprejel madžarski zakonodajalec in ki so bila upoštevana v sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

- 18 Zato se predložitveno sodišče sprašuje, ali določbe člena 3(1) in (2) zakona DH 1 niso združljive s členom 6(1) Direktive 93/13, ker se te določbe nacionalnega prava uporabijo, čeprav je izražena volja oškodovanega potrošnika nasprotna, in če je odgovor pritrdilen, ali sodišče, ki obravnava zadevo, navedenih določb ne sme uporabiti.
- 19 V teh okoliščinah je Győri Ítéltábla (višje sodišče v Győru) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali člen 6(1) Direktive [93/13] nasprotuje določbi nacionalnega prava, s katero se v potrošniških kreditnih pogodbah (razen pogodbenih pogojev, dogovorjenih posamično) ugotovi ničnost pogojev, v skladu s katerimi lahko kreditna institucija pri izplačilu sredstev za pridobitev predmeta kredita ali lizinga uporabi nakupni tečaj, pri odplačilu dolga pa prodajni tečaj oziroma drug menjalni tečaj kot tisti, ki je določen ob izplačilu sredstev, in s katero se ti nični pogoji tako glede izplačila sredstev kot odplačila dolga nadomestijo z določbo o uporabi uradnega menjalnega tečaja[, ki ga določi madžarska] narodn[a] bank[a] za zadevno valuto, ne da bi se upoštevalo, ali je potrošnik glede na vse pogodbene pogoje z zadnjenavedeno določbo dejansko varovan pred posebej škodljivimi posledicami, oziroma ne da bi se potrošniku omogočilo, da izrazi voljo glede tega, ali želi uveljaviti varstvo v skladu s tem predpisom?“

Postopek pred Sodiščem

- 20 Predložitveno sodišče je na podlagi člena 105(1) Poslovnika Sodišča Sodišču predlagalo, naj to zadevo obravnava po hitrem postopku. To sodišče je v utemeljitev predloga navedlo, da na Madžarskem trenutno poteka več tisoč podobnih sporov ter da bi hiter odgovor na vprašanje, postavljeno Sodišču, znatno prispeval k pravni varnosti in učinkoviti uporabi prava.
- 21 Iz člena 105(1) Poslovnika je razvidno, da če je treba zadevo zaradi njene narave obravnavati v kar najkrajšem času, lahko predsednik Sodišča na predlog predložitvenega sodišča ali izjemoma po uradni dolžnosti po opredelitvi sodnika poročevalca in generalnega pravobranilca odloči, da se z odstopanjem od določb navedenega poslovnika predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnava po hitrem postopku.
- 22 Predsednik Sodišča je 6. februarja 2020 po opredelitvi sodnika poročevalca in generalne pravobranilke odločil, da predlog za obravnavo po hitrem postopku zavrne.
- 23 Iz ustaljene sodne prakse Sodišča namreč izhaja, da veliko število oseb ali pravnih položajev, ki bi jih lahko zadevala odločba, ki jo mora predložitveno sodišče izdati, potem ko je Sodišču v predhodno odločanje predložilo vprašanja, samo po sebi ne more biti izjemna okoliščina, ki bi lahko upravičila obravnavo po hitrem postopku. Enako velja za veliko število postopkov, ki bi lahko bili prekinjeni v pričakovanju odločbe Sodišča, izdane v predhodnem odločanju (glej v tem smislu sodbi z dne 8. decembra 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Ponarejeni nalogi za nakazilo), C-584/19, EU:C:2020:1002, točka 36, in z dne 25. februarja 2021, Gmina Wrocław (Preoblikovanje pravice do uporabe), C-604/19, EU:C:2021:132, točka 47).

- 24 Poleg tega je treba glede na navedbe predložitvenega sodišča v zvezi s tem pojasniti, da razhajanje glede tega, kako nacionalna sodišča razlagajo določbo prava Unije, samo po sebi ne more zadostovati za utemeljitev tega, da bi se predlog za sprejetje predhodne odločbe obravnaval po hitrem postopku. Pomembnost tega, da se v Evropski uniji zagotovi enotna uporaba vseh določb, ki so del njenega pravnega reda, je namreč svojstvena vsem predlogom, vloženim na podlagi člena 267 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 14. januarja 2021, *The International Protection Appeals Tribunal in drugi*, C-322/19 in C-385/19, EU:C:2021:11, točka 49 in navedena sodna praksa).

Vprašanje za predhodno odločanje

Dopustnost

- 25 Banka OTP Jelzálogbank in drugi v pisnih stališčih v bistvu trdijo, da vprašanje za predhodno odločanje ni dopustno, ker ni povezano s sporom o glavni stvari in ker je hipotetično, saj so po eni strani pogoji v zvezi s tečajno razliko, ki so predmet spora o glavni stvari, izključeni s področja uporabe Direktive 93/13 na podlagi člena 1(2) te direktive in po drugi strani ti pogoji, ker se je na podlagi člena 3(1) DH 1 z retroaktivnim učinkom ugotovila njihova ničnost, ne obstajajo, pri čemer volja zadevnega potrošnika na to ne more imeti nikakršnega vpliva.
- 26 V zvezi s tem je treba spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, ob upoštevanju posebnosti zadeve presoja tako nujnost predhodne odločbe za to, da bo lahko izreklo sodbo, kot tudi upoštevnost vprašanj, ki jih predloži Sodišču, pri čemer za ta vprašanja velja domneva upoštevnosti. Zato je Sodišče, če se postavljeno vprašanje nanaša na razlago oziroma veljavnost pravila prava Unije, načeloma dolžno odločati, razen če zahtevana razlaga očitno nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če gre za hipotetičen problem ali če Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, potrebnih za to, da bi lahko na navedeno vprašanje koristno odgovorilo (glej v tem smislu sodbi z dne 4. junija 2020, *Kancelaria Medius*, C-495/19, EU:C:2020:431, točki 21 in 22, ter z dne 22. aprila 2021, *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, točka 38).
- 27 V zvezi s postopkom v glavni stvari je iz elementov spisa, ki je na voljo Sodišču, razvidno, da so bile vse kreditne pogodbe iz postopka v glavni stvari nominirane v tuji valuti in so med drugim vsebovale pogoj, da je treba sredstva, izplačana zadevnemu potrošniku, preračunati v madžarske forinte po nakupnem tečaju finančne institucije kreditodajalke za to valuto, medtem ko je bilo treba izračun mesečnih obrokov za odplačilo kreditov opraviti po prodajnem tečaju te institucije za navedeno valuto. Poleg tega je iz predložitvene odločbe razvidno, da člen 3 zakona DH 1 določa, da se ugotovi ničnost takih pogojev v zvezi s tečajno razliko, razen če so bili dogovorjeni posamično, in da se ti pogoji nadomestijo z določbo, s katero je naložena uporaba enotnega uradnega menjalnega tečaja, ki ga določi madžarska narodna banka.
- 28 S členom 1(2) Direktive 93/13 so s področja uporabe te direktive sicer izključeni pogodbeni pogoji, ki temeljijo na „obveznih zakonih ali predpisih“, kar je izraz, ki glede na trinajsto uvodno izjavo te direktive zajema tako določbe nacionalnega prava, ki se med pogodbenima strankama uporabljajo neodvisno od njune izbire, kot tudi dispozitivne določbe, torej tiste, ki veljajo, če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače (glej v tem smislu sodbo z dne 3. marca 2020, *Gómez del Moral*

Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točke od 29 do 32, in sklep z dne 14. aprila 2021, Credit Europe Ipotecar IFN in Credit Europe Bank, C-364/19, EU:C:2021:306, točka 27 in navedena sodna praksa).

- 29 Poleg tega je Sodišče že presodilo, da je treba navedeni člen 1(2) razlagati tako, da področje uporabe Direktive 93/13 ne zajema pogojev, ki temeljijo na obveznih določbah nacionalnega prava, vstavljenih po sklenitvi potrošniške kreditne pogodbe in namenjenih nadomestitvi ničnega pogoja iz te pogodbe z naložitvijo menjalnega tečaja, ki ga določi narodna banka zadevne države članice, kakor je določeno z madžarsko zakonodajo, natančneje, z določbami člena 3(1) in (2) zakona DH 1 (glej v tem smislu sodbi z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, točke od 62 do 64 in 70, ter z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točka 37).
- 30 Vendar se, kot je razvidno iz predložitvene odločbe, postavljeno vprašanje ne nanaša na pogodbenne pogoje, ki so bili na podlagi upoštevne madžarske zakonodaje naknadno vstavljeni v kreditne pogodbe, kot take, temveč na vplive te zakonodaje na jamstva za varstvo, ki izhajajo iz člena 6(1) Direktive 93/13, v povezavi s pogojem v zvezi s tečajno razliko, ki je bil prvotno vsebovan v zadevnih kreditnih pogodbah. Sodišče je v podobnem dejanskem in pravnem okviru v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), navedeni člen razlagalo. Zato ni razvidno, da predmet spora o glavni stvari ne spada na področje uporabe te direktive, kot je opredeljeno v njenem členu 1(2).
- 31 Natančneje, s postavljenim vprašanjem se želi v bistvu ugotoviti, ali je madžarska sodna praksa, navedena v točki 16 te sodbe, v skladu s katero pogodbenega razmerja ni mogoče prekiniti v celoti zgolj zato, ker so pogoji v zvezi s tečajno razliko neveljavni, združljivi s sistemom varstva potrošnikov, ki je vzpostavljen z Direktivo 93/13, ker se taki pogoji objektivno in samodejno nadomestijo z zakonsko določbo, ne da bi bilo nacionalnim sodiščem omogočeno, da upoštevajo vse okoliščine obravnavane zadeve, med drugim nasprotno voljo potrošnika.
- 32 Ker je odgovor na navedeno vprašanje za predhodno odločanje koristen za predložitveno sodišče, da bo to lahko odločilo o sporu, ki mu je predložen, iz tega sledi, da je ta predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Vsebinska presoja

- 33 Predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki v zvezi s potrošniškimi kreditnimi pogodbami določa ničnost pogoja v zvezi s tečajno razliko, ki se šteje za nepošten, in pristojnemu nacionalnemu sodišču nalaga, da ga nadomesti z določbo nacionalnega prava, s katero je določena uporaba uradnega menjalnega tečaja, ne da bi bila določena možnost, da to sodišče ugotovi predlogu zadevnega potrošnika, naj ugotovi ničnost kreditne pogodbe v celoti, čeprav bi to sodišče menilo, da bi bila ohranitev te pogodbe v nasprotju z interesi potrošnika, zlasti kar zadeva valutno tveganje, ki bi ga zadnjenavedeni še naprej nosil na podlagi drugega pogoja iz navedene pogodbe.
- 34 V zvezi z okvirom, v katerega je umeščeno to vprašanje, je iz spisa, ki je na voljo Sodišču, in sodb Sodišča, ki se nanašajo na madžarsko zakonodajo s tega področja (glej v tem smislu sodbi z dne 3. decembra 2015, Banif Plus Bank, C-312/14, EU:C:2015:794, točki 43 in 44, in z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, točki 26 in 27), razvidno, da je Kúria (vrhovno sodišče) po izdaji sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), izdalo odločbo št. 2/2014 PJE (Magyar Közlöny 2014/91.,

str. 10975), ki je bila izdana v interesu poenotenja civilnega prava in ki se je nanašala na kreditne pogodbe, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki. V skladu s to odločbo je treba šteti, da so pogoji v zvezi s tečajno razliko v kreditnih pogodbah v tuji valuti, ker določajo neskladje med nakupnim tečajem te valute, uporabljenim pri izplačilu sredstev, in njenim prodajnim tečajem, uporabljenim za izračun mesečnih obrokov odplačila kredita, nepošteni, zlasti zato, ker banka od potrošnika prejme plačilo v višini razlike med navedenima tečajema, ne da bi potrošniku v zameno zanj opravila storitev. Glede pogojev v zvezi z valutnim tveganjem – katerih posledica je, da tveganje zvišanja vrednosti navedene valute v zameno za ugodnejšo obrestno mero od tiste, ki je ponujena za kredit v nacionalni valuti, nosi le potrošnik – pa je v navedeni odločbi navedeno, da nepoštenosti teh pogojev ni mogoče preveriti, saj se načeloma nanašajo na glavni predmet pogodbe v smislu nacionalne zakonodaje, katere namen je prenos člena 4(2) Direktive 93/13.

- 35 V teh okoliščinah je bil sprejet zakon DH 1 (glej v tem smislu sodbo z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točka 36), katerega učinke izpodbija tožeča stranka v postopku v glavni stvari. Natančneje, predložitvenemu sodišču predlaga, naj v obravnavani zadevi ne uporabi člena 3(1) in (2) tega zakona, ker meni, da je za njene interese bolje, da se vsaka od pogodb iz postopka v glavni stvari ne le spremeni, temveč da se ugotovi njihova ničnost v celoti, ker je v vsaki od njih vsebovan pogoj v zvezi s tečajno razliko, ki je bil razglašen za nepošten in ničen.
- 36 Predložitveno sodišče dvomi, da lahko temu predlogu ugotodi ob upoštevanju prevladujoče sodne prakse na Madžarskem, v skladu s katero se zakon DH 1 strogo uporablja tako, da z retroaktivnim učinkom zgolj nadomesti vsak pogoj v zvezi s tečajno razliko, ki je na podlagi člena 3(1) tega zakona ničen, z določbo nacionalnega prava, in sicer določbo iz člena 3(2) navedenega zakona, s katero je določena uporaba uradnega menjalnega tečaja, ki ga določi madžarska narodna banka, ne da bi se ugotovila neveljavnost zadevne pogodbe v celoti.
- 37 To sodišče želi izvedeti, prvič, ali člen 6(1) Direktive 93/13 nasprotuje določbi nacionalnega prava, ki – tako kot ta iz člena 3 zakona DH 1 – sodišču, ki obravnava zadevo, preprečuje, da bi ugodilo predlogu potrošnika za ugotovitev ničnosti kreditne pogodbe, ki temelji na tem, da je pogoj v zvezi s tečajno razliko nepošten, čeprav bi to sodišče menilo, da bi bila ohranitev pogodbe v nasprotju z interesi potrošnika, zlasti glede valutnega tveganja, ki bi ga zadnjenavedeni še naprej nosil na podlagi drugega pogoja iz te pogodbe.
- 38 Sodišče je v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), ki je umeščena v pravni in dejanski okvir, podoben temu iz obravnavane zadeve, že moralo odgovoriti na podobno vprašanje.
- 39 Sodišče je v točkah 36 in 37 te sodbe glede pogojev, ki nadomeščajo nepošteni pogoj v zvezi s tečajno razliko in ki v skladu z madžarsko zakonodajo iz navedene zadeve, zlasti s členom 3 zakona DH 1, retroaktivno postanejo sestavni del kreditnih pogodb, najprej ugotovilo, da taki pogoji – ker odražajo obvezne zakonske določbe – ne spadajo na področje uporabe Direktive 93/13, saj se ta v skladu s svojim členom 1(2) ne uporablja za pogoje iz pogodbe med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, določene z nacionalno ureditvijo.
- 40 Dalje, glede pogoja v zvezi s tečajno razliko, ki je bil prvotno vsebovan v kreditnih pogodbah, in vplivov navedene zakonodaje na jamstva za varstvo, ki izhajajo iz člena 6(1) Direktive 93/13 v zvezi s tem pogojem, je Sodišče v točkah 38 in 40 navedene sodbe v bistvu presodilo, da v delu, v katerem je madžarski zakonodajalec odpravil težave, povezane s prakso glede pogodb, ki vsebujejo pogoj v zvezi s tečajno razliko, tako da je naložil zahtevo, da se tak pogoj nadomesti, in ohranil veljavnost zadevnih pogodb, tak pristop ustreza cilju, ki mu zakonodajalec Unije sledi v tej

direktivi, še zlasti njenem členu 6(1), in sicer, da se ponovno vzpostavi ravnotežje med strankami, pri tem pa se načeloma ohrani veljavnost pogodbe v celoti, in ne, da se ugotovi ničnost vseh pogodb, ki vsebujejo nepošteno pogoje.

- 41 Sodišče je pojasnilo, da mora nacionalni zakonodajalec še vedno upoštevati zahteve iz člena 6(1) Direktive 93/13 ter da dejstvo, da je bil pogodbeni pogoj z zakonodajo razglašen za nepošten in ničnen ter nato nadomeščen, zato da zadevna pogodba še naprej velja, ne sme povzročiti oslabitve varstva, ki je s to direktivo zagotovljena potrošnikom, kot je navedeno v točki 39 te sodbe (glej v tem smislu sodbi z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točke od 41 do 43, in z dne 29. aprila 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, točke od 77 do 79).
- 42 Nazadnje, kar zadeva omejitve, ki jih lahko določi država članica v zvezi z možnostjo, da sodišča ugotovijo ničnost pogodbe v celoti zaradi obstoja nepoštenega pogoja, je Sodišče razsodilo, da člen 6(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki sodišču, ki obravnava zadevo, preprečuje, da bi ugodilo predlogu za ugotovitev ničnosti kreditne pogodbe, ki temelji na nepoštenosti pogoja v zvezi s tečajno razliko, če ugotovitev nepoštenosti takega pogoja omogoča vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi bil potrošnik, če ne bi bilo tega nepoštenega pogoja, zlasti z uvedbo pravice do vračila prednosti, ki jih je v njegovo škodo na podlagi tega nepoštenega pogoja neupravičeno pridobil prodajalec ali ponudnik, kar mora preveriti sodišče, ki obravnava zadevo (glej v tem smislu sodbe z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točke od 61 do 66; z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točke 44, 45 in 56, ter z dne 29. aprila 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, točki 51 in 52).
- 43 Vse te ugotovitve je mogoče v celoti uporabiti za spor, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, in so upoštevne za odgovor na vprašanje, postavljeno v tej zadevi.
- 44 Tako mora predložitveno sodišče v skladu s sodno prakso Sodišča, navedeno v točkah 41 in 42 te sodbe, ker tožba temelji na pogoju v zvezi s tečajno razliko, ki je bil prvotno vključen v kreditne pogodbe, sklenjene z banko OTP Jelzálogbank in drugimi, preveriti, ali je nacionalna zakonodaja, ki se uporabi, na podlagi katere so taki pogoji nični in se nadomestijo, pravno in dejansko omogočila ponovno vzpostavitev položaja, v katerem bi bila tožeča stranka v postopku v glavni stvari, če tak nepošten pogoj ne bi obstajal, zlasti s tem, da se temu potrošniku da pravica do vračila zneskov, ki so jih zadevni prodajalci ali ponudniki neupravičeno prejeli (glej po analogiji sodbi z dne 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, točka 44 in navedena sodna praksa, ter z dne 29. aprila 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, točki 51 in 52).
- 45 Dodati je treba, da ta sodni nadzor glede pogoja v zvezi s tečajno razliko ne posega v nadzor, ki ga je glede na Direktivo 93/13 mogoče opraviti v zvezi z drugimi pogoji pogodb iz postopka v glavni stvari, kot so pogoji v zvezi z valutnim tveganjem, pri čemer pa se upoštevajo dejavniki iz člena 4(2) te direktive, zaradi katerih je presoja nepoštenosti pogodbenih pogojev izključena.
- 46 Drugič, predložitveno sodišče sprašuje Sodišče o možnosti ali celo potrebi, da vsako sodišče, ki obravnava zadevo, ugotovi predlogu zadevnega potrošnika za ugotovitev ničnosti zadevne kreditne pogodbe v celoti, in ne zgolj za ugotovitev ničnosti pogoja v zvezi s tečajno razliko in njegovo nadomestitev z nacionalno določbo, kot je določeno z nacionalno zakonodajo, ki se uporablja v postopku v glavni stvari.

- 47 V zvezi s tem iz sodne prakse Sodišča izhaja, da pravica do učinkovitega varstva potrošnika zajema njegovo pravico, da ne uveljavlja svojih pravic, ki izhajajo iz sistema varstva proti uporabi nepoštenih pogojev s strani prodajalcev ali ponudnikov, ki je bil z Direktivo 93/13 vzpostavljen v korist potrošnikov. Tako mora nacionalno sodišče po potrebi upoštevati voljo, ki jo izrazi potrošnik, kadar ta – čeprav ve, da nepošteni pogoj ni zavezujoč – nasprotuje njegovi izključitvi, s čimer svobodno in informirano privoli v ta pogoj (glej v tem smislu sodbi z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točki 53 in 54, ter z dne 29. aprila 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, točki 46 in 47, ter sklep z dne 1. junija 2021, Banco Santander, C-268/19, neobjavljen, EU:C:2021:423, točki 30 in 31).
- 48 Poleg tega je Sodišče razsodilo, da če se navedeni sistem varstva pred nepoštenimi pogoji ne uporabi, ker mu potrošnik nasprotuje, mora potrošnik a fortiori podobno imeti pravico, da nasprotuje temu, da je v skladu s tem sistemom zaščiten pred škodljivimi posledicami, ki bi nastale zaradi ugotovitve neveljavnosti pogodbe v celoti, kadar ne želi uveljavljati tega varstva v okoliščinah iz sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), in sicer v primeru, v katerem bi odprava nepoštenega pogoja zavezovala sodišče, da ugotovi neveljavnost te pogodbe v celoti, s čimer bi bil potrošnik izpostavljen posebej škodljivim posledicam, tako da bi bil ta s tem kaznovan (glej v tem smislu sodbo z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točke od 46 do 48, 55 in 56).
- 49 Vendar je Sodišče v zvezi z merili, na podlagi katerih je mogoče presoditi, ali pogodba lahko še naprej obstaja brez nepoštenih pogojev, in v zvezi z omejitvami, določenimi s pravom Unije, ki jih morajo v zvezi s tem spoštovati države članice, pojasnilo, da člena 6(1) Direktive 93/13 ni mogoče razlagati tako, da se lahko sodišče, ki obravnava zadevo, pri navedeni presoji opre zgolj na to, da bi bila lahko ničnost navedene pogodbe kot celote koristna za potrošnika. V konkretni zadevi je treba možnost ohranitve pogodbe, katere nekateri pogoji so neveljavni, načeloma preučiti glede na merila, ki jih določa nacionalno pravo, v skladu z objektivnim pristopom, ki ga je uporabilo Sodišče, pa ni dovoljeno, da se položaj ene od pogodbenih strank v nacionalnem pravu upošteva kot odločilno merilo pri presoji nadaljnje usode pogodbe (glej v tem smislu sodbe z dne 15. marca 2012, Pereničová in Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, točki 32 in 33; z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točki 40 in 41, ter z dne 29. aprila 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, točke 56, 83 in 90).
- 50 Tako volja, ki jo je izrazil zadevni potrošnik, ne more prevladati nad presojo, ki spada v suvereno pristojnost sodišča, ki obravnava zadevo, o tem, ali izvajanje ukrepov iz upoštevne nacionalne zakonodaje dejansko omogoča ponovno vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi bil potrošnik, če ne bi bilo tega nepoštenega pogoja.
- 51 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki v zvezi s potrošniškimi kreditnimi pogodbami določa ničnost pogoja v zvezi s tečajno razliko, ki se šteje za nepošten, in pristojnemu nacionalnemu sodišču nalaga, da ga nadomesti z določbo nacionalnega prava, s katero je določena uporaba uradnega menjalnega tečaja, ne da bi bila določena možnost, da to sodišče ugotovi predlogu zadevnega potrošnika, naj ugotovi ničnost kreditne pogodbe v celoti, čeprav bi to sodišče menilo, da bi bila ohranitev te pogodbe v nasprotju z interesi potrošnika, zlasti kar zadeva valutno tveganje, ki bi ga zadnjenavedeni še naprej nosil na podlagi drugega pogoja iz navedene pogodbe, če lahko to sodišče v okviru izvajanja svoje suverene pristojnosti za presojo – in ne da bi lahko volja, ki jo izrazi ta potrošnik, prevladala nad to pristojnostjo –

ugotovi, da izvajanje ukrepov, ki so tako določeni v tej nacionalni zakonodaji, dejansko omogoča ponovno vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi bil navedeni potrošnik, če tega nepoštenega pogoja ne bi bilo.

Stroški

- 52 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (šesti senat) razsodilo:

Člen 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki v zvezi s potrošniškimi kreditnimi pogodbami določa ničnost pogoja v zvezi s tečajno razliko, ki se šteje za nepošten, in pristojnemu nacionalnemu sodišču nalaga, da ga nadomesti z določbo nacionalnega prava, s katero je določena uporaba uradnega menjalnega tečaja, ne da bi bila določena možnost, da to sodišče ugotovi predlogu zadevnega potrošnika, naj ugotovi ničnost kreditne pogodbe v celoti, čeprav bi to sodišče menilo, da bi bila ohranitev te pogodbe v nasprotju z interesi potrošnika, zlasti kar zadeva valutno tveganje, ki bi ga zadnjenavedeni še naprej nosil na podlagi drugega pogoja iz navedene pogodbe, če lahko to sodišče v okviru izvajanja svoje suverene pristojnosti za presojo – in ne da bi lahko volja, ki jo izrazi ta potrošnik, prevladala nad to pristojnostjo – ugotovi, da izvajanje ukrepov, ki so tako določeni v tej nacionalni zakonodaji, dejansko omogoča ponovno vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi bil navedeni potrošnik, če tega nepoštenega pogoja ne bi bilo.

Podpisi